

SVEĆENICI PROGNAJNICI I NJIHOV RAD S IZBJEGLICAMA

KREŠIMIR BULIĆ

Rad svećenika prognanika sa župljanima koji su u progonstvu ima svoj specifikum u odnosu na druge pastoralne djelatnike, koji također, ne štedeći svoje sposobnosti, djeluju u pastoralu prognanika.

Naime, riječ je o svećeniku koji je najprije i sam prognanik. U odnosu na neproganane pastore, u prednosti je što bolje može poznavati situaciju prognanika, biti mu nekako bliži: ta dijeli prognaničku sudbinu. No, prognaničko stanje donosi mnogo nedaća s kojima se pastoralec neproganik ne susreće.

Njegova aktivnost počat će traženjem nužnog smještaja, ishrane, organizacije uredskog poslovanja i drugih egzistencijalnih potreba. I kao osoba i kao svećenik, on najprije i sam mora svladati onaj početni osjećaj da je upućen na druge, da nužno treba tražiti pomoć: više nego ikada, on ovisi o drugima.

Nemali su tu problemi, a načini rješavanja doista specifični, često iznimni. Gotovo da ne postoji istovjetno rješenje. Osobito se na ovom području pokazala iznimna potreba snalažljivosti.

I sâm sam ostao doslovce bez ičega. Suočenje s tom istinom, da više ništa nemaš – nije lako, dapače može biti vrlo bolno. Čini se da su stariji svećenici teže podnijeli te gubitke, što je razumljivo, jer su dugim nizom godina u pastoralu više toga stekli.

Mene su roditelji u kući od malenih nogu odgajali da budem skroman što se posjedovanja tiče. Nije mi se to često sviđalo, no sada se pokazalo da skromnost, ako postane barem mala vrlina-habitus, u ovim danima posvemašnje neimaštine može biti izvorom čudesne snage da se gubitak lakše podnese. Onaj tko je naučio skromnije živjeti, sigurno manje osjeća gubitak. S druge strane, posve razumijem žalost braće koja mnogo izgubiše.

Stariji svećenici prognanici imaju još jednu teškoću koju, po mojem mišljenju, teže svladavaju od mladih. Naime, teže im se seliti, puno više energije trebaju trošiti da se u novoj situaciji snađu. Nama unutar Crkve dobro je poznat način rješavanja egzistencijalnih potreba. Može se tu mnogo više učiniti i suosjećati.

Nakon što se sam svećenik nekako snašao, zapravo nužno istodobno, on je suočen, u prvom koraku pastoralne aktivnosti, iste probleme rješavati s drugima. Ne samo da Crkva preko Caritasa i drugačije tu mnogo čini, nego se pokazalo da ljudi svoje egzistencijalne probleme najradije povjeravaju župniku. Ne samo oni koji ga poznaju, nego i drugi. Mnogi su otkrili u progonstvu svojega župnika. Dok su bili kod svojih kuća, nije se pokazala tolika potreba da župnika zatrebaju. Sada, kad su gotovo sve izgubili, nekako se instinktivno obraćaju župniku kao svome. Osjećaju da je on njihov, da je tu za njih. Otkrili smo svi zajedno vrlo konkretno koliko zapravo župnik znači ljudima i kako svećenička služba ima mnogo dubljeg utjecaja na ljude nego se pretpostavlja i očituje.

Župljani s kojima je i njihov župnik osjećaju se sigurnijima. Jednostavno im župnik daje jamstvo da župa i dalje postoji, da nije nestala iako su crkve porušene i ljudi raseljeni. Bez obzira na poduzete akcije i angažman župnika, držim, a to je i moje iskustvo: da je nazočnost župnika uz župljane prognanike od odlučujućeg značenja. Ničim se ne može nadoknaditi.

Susrećem ljude iz župa koji su ostali bez svojega župnika, bilo da je poginuo, nestao, ili je premješten u drugu župu, gdje ne obitavaju župljani, i vidim kako su ti ljudi žalosni, nekako izgubljeni. Osjećaju se ostavljenima. Mnogi pitaju: hoće li ikada opet oživjeti ta njihova raseljena župa. Kod mojih župljana, jer sam uglavnom među njima, tako oštro postavljenih dvojbi nema. Za njih župa živi, sada doduše u izmijenjenim okolnostima. Oni čekaju povratak i nastavak života župe. Iako, priznajem nije bilo lako odlučiti ostati s većinom župljana: pružale su se i druge mogućnosti, danas sam sretan što sam ostao s većinom mojih župljana ovdje u Zagrebu.

Pastoralni radnik se u životu prognanika susreće često s gotovo nerješivim problemima, prepušten sam sebi i svojoj umješnosti. Može na temelju situacije i nedovoljne organiziranosti biti nezadovoljan, rezigniran, možda i očajan. No može PRIHVATITI novo stanje kao mogućnost za angažman. Bitno je naći SMISAO. Mnoge stvari i situacije ne možemo sami riješiti, a ne može to niti Crkva niti Vlada.

Stoga, prihvaćajući situaciju, nastojim raditi kao da je tu novi Dom, kao da ćemo tu dugo biti. Nema situacije u kojoj ne bismo mogli živjeti i ostvarivati život. Mnogo toga otkinulo nas je od temelja-korijena gdje smo živjeli. No najteže bi bilo da dani ostanu prazni, a čekanje besplodno. Stoga držim bitnim i mogućim snage usmjeriti na ono što mogu učiniti, na ono što ne bismo smjeli dopustiti.

U ovom ću priopćenju ukratko nabrojiti što sam smatrao, kao prognani svećenik-župnik, nužnim činiti i što je sve bilo predmetom pastoralnog rada.

1. Prvo je trebalo snimiti situaciju. Svima nam je dobro poznato kako smo bili zatečeni novonastalom situacijom. Samim tim, nužno i više nego inače, upućeni jedni na druge. Svaka informacija dobro je došla. Nužno se moralo surađivati s lokalnim organima vlasti, kod nas s Povjerenikom Vlade RH za općinu Hrv. Kostajnica, uredima za prognanike, izbjegličkim centrima. Svaki susret s ljudima koristili smo da dođemo do još nekog podatka: gdje je tko, što je s

njim, gdje bi mogao biti. Kad je riječ o općini Hrv. Kostajnica, radi informacije valja napomenuti da se ona sastoji od dvije župe. Osim Kostajnice tu je i Hrv. Dubica. U te dvije župe, s 14.851 stanovnikom po popisu od 1991. Hrvata je bilo 4.295. Sada, kao prognanici, žive u 58 gradova Hrvatske i 5 evropskih zemalja oko 5.000 prognanika. Stotinu osoba je ubijeno, sedamdesetak do sada umrlo, a 324 osobe ostale su na okupiranom području. Iz moje župe u progonstvu je više od 2.000 osoba. Od toga većina u Zagrebu.

2. Gdje je većina, organizirati župni život. Kako je oko 400 osoba u Građevinskom centru u Sopotu u suradnji sa župnikom Josipom Dumbovićem, svake nedjelje župna misa u progonstvu održava se u osnovnoj školi, jer župa nema svoje crkve. Čim je došao prvi zbjeg, 12. 6. '91, župnik je držao misu i tako sve do sada.

3. Osobno posjećivanje župljana. Držim to veoma važnim, budući da je ljudima potrebna i pouka i utjeha, nekako im je lakše kad osjete da netko misli na njih. Osobito sam držao potrebnim posjetiti bolesne i one po bolnicama. Redoviti su bili posjeti i vojnika na ratištima. Također sam osjetio unutrašnji zov da pođem osim župne mise, misu držati i za vojnike na prvim borbenim linijama, konkretno u okviru Saniteta 100. zagrebačke brigade, svake nedjelje u Glinskoj Poljani, nekoliko mjeseci.

Koliko je bilo moguće, obišao sam sva mjesta gdje je veći broj prognanika: od Duge Uvale, Crikvenice, Selca, Vrsara do Kutine.

4. Organiziranje župnog ureda pričinjalo mi je velike poteškoće. Ured nam često mora biti na svakom mjestu gdje se nalazimo. Budući da sam smješten kod prijatelja svećenika, teško mi je ljude pozivati da remete mir kuće. Što se tiče sakramenata, rješavamo to u sklopu župe u Sopotu, a sprovodne mise držimo prema dogovoru.

5. Caritas. Prema prijedlogu središnjeg Caritasa nadbiskupije osnovali smo župni Caritas i registrirali ga. Problem prostora je velik. Moramo se snalaziti. Držim da je profesionalizacija tu nužna. To znači, može se zauzetim župljanima i drugim vrijednim ljudima koji su se već dokazali radom i marom dati neka nadoknada za njihov, većinom požrtvovan, rad. Trebalo bi već prestati s tim da Caritas bude dobrovoljno društvo.

6. Tu su i mnoge akcije okupljanja oko zavičajnih društava. Mi imamo sreću da imamo Društvo prijatelja Zrina, koje od 1990. okuplja rodoljube iz Pounja. Držao sam potrebnim angažirati se s tim vrijednim rodoljubima, te smo pokrenuli, u okviru tog društva, časopis »ZRIN«, koji tromjesečno prati događanja vezana uz naš kraj te poučava ljude raznim oblicima života. Uspjeli smo da i katoličke župe budu suizdavači. Također i povjereništva Vlade za općine s tog područja. Zapravo je pastoral progonstva počeo puno ranije nego što će 31. srpnja 1991. Kostajčani otići u prvi zbjeg. Naime, 1990. god. grad Kostajnica slavio je 750. ljeta od prvog pisanog spomena u povijesti. Tada smo kao župa izdali spomen spis – knjigu »Hrvatska Kostajnica – sakralno-povijesni vodič« gdje smo opisali slavnu povijest, Kroniku župne Spomenice, te donijeli slike svih sakralnih objekata. Tako smo dokumentirali ono što će neprijatelji Hrvat-

ske sasvim uništiti u zvjerskim divljanjima započetim ljeti 1991. Prošle smo godine u okviru Društva prijatelja Zrina izdali opet knjigu-zbornik o Hrv. Kostajnici i heroju gradu stradalniku: Zrinu, gdje je prije 50 god. počelo sistematsko genocidno, ponašanje i čišćenje svega hrvatskoga, da bi sada bilo dovršeno. Predstavljanje knjiga, uz kulturno-umjetnički program, okupljalo je uvijek velik broj Pounjaca, ali i prijatelja toga kraja. Jačala je svijest o domoljublju, a budući da se uvijek uz slavlje držala i sv. misa, hranila se i vjera naroda.

ZAKLJUČAK

Ne bih ulazio u prosudbe planiranih i poduzetih akcija u pastoralu. Prepuštam tu nezahvalnu zadaću mudrijima. Držim da bi zaista stručni ljudi trebali progovoriti o onome što smo svi poduzeli, ili nismo dovoljno. Ja samo mogu konstatirati da svećenik-župnik ima puno posla.

Ne bi trebalo zaboraviti da je i župnik **PROGNANIK!**

1) Treba imati ogromnu energiju da se ispravno postavimo i uvidimo situaciju. Osoban rad je nuždan, i intelektualni i duhovni. Napetost akcija-kontemplacija osobito je oštra. Veliko se umijeće traži da se održi ravnoteža.

2) Nužno posao pastoralca zadire u područja drugih kompetencija (vojskovojnici, bolnice-liječnici-psihijatri-sociolozi-političari-vlast).

Stoga nužno pastoralac mora biti širokih nazora i otvoren za **SUSRETRAZGOVOR-RAZJAŠNJENJE**.

3) Ne može sav posao obavljati sam. Nužno treba pomoć od najniže razine, običnog vjernika, karitativnog ili liturgijskog djelatnika do biskupa što se tiče crkvenih poslova, aktivista crvenog križa, socijalnog radnika, psihologa, ministra ili čak Vlade na društvenom planu.

4) Samodisciplina i uredan život uvjet je za tjelesno i duševno zdravlje, jer toliki očekuju našu pomoć.

5) Pastoralno nastojanje ne traje od jučer, ono je dio ukupnog nastojanja na izgradnji cjelovitog čovjeka. Ono je evolutivan proces i strpljivi rast. To znači da pastoralac treba prepoznati vrijednosti prošlog i postojećeg, a s druge strane, intuicijom, molitvom i stalnim studijem, novim spoznajama, on hrabro sije novo, što tek treba niknuti u budućnosti i donositi zrele plodove. Pastoralac je uvijek svjestan da je on samo jedan (doduše, često nenadomjestiv) od aktera u radu na spašavanju čovjeka.

Čuo sam da je pokojni zgb. nadbiskup znao govoriti kako na Banovinu treba slati najsposobnije svećenike i za njih se posebno birnuti. Nadam se da će ovaj rat potaknuti aktivnosti kako bi se pastoralne improvizacije svele na najmanju moguću mjeru. Bit će pogubno ako ćemo samo dekretima rješavati probleme, prepuštajući ih rješavanju snalazljivih pastoralaca.